

Γιατί χρησιμοποιεί «μύθους» η Παλαιά Διαθήκη;

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως

Του Αρχιμ. π. Ιακώβου Κανάκη

Για την ορθή κατανόηση των Βιβλικών κειμένων, μεταξύ των άλλων, χρειάζεται η γνώση του πλαισίου της εποχής, στην οποία γράφτηκαν τα κείμενα. Είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε την γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα και γενικότερα τον πολιτισμό του τόπου, στο χρόνο που μας ενδιαφέρει. Είναι γνωστό ότι αρχικώς τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης γράφτηκαν στην Εβραϊκή γλώσσα, στην οποία παρατηρούμε αρκετούς σημιτισμούς. Οι σημιτικές γλώσσες, όπως και όλες οι γλώσσες, έχουν ιδιαιτερότητες, τις οποίες χρειάζεται να ξέρει ο μεταφραστής και ο ερμηνευτής. Μία άστοχη εξήγηση μιας λέξης ή μιας φράσης μπορεί να αλλάξει εντελώς το νόημα του κειμένου.

Εκτός όμως από τα της γλώσσας, ένας λαός έχει και άλλα χαρακτηριστικά, τα οποία τον διακρίνουν από τα άλλα έθνη. Είναι οι παραδόσεις κάθε λαού, που περνούν από στόμα σε στόμα, και διαμορφώνουν τον «χαρακτήρα» κάθε έθνους.

Έτσι, για παράδειγμα, οι λαοί της ανατολής χρησιμοποιούν και στον προφορικό και στον γραπτό λόγο θρύλους και μύθους. Αυτό έκαναν και οι συγγραφείς της Παλαιάς Διαθήκης. Είναι αλήθεια ότι περιέχονται πολλοί από αυτούς στο ιερό κείμενο. Αυτό γίνεται αιτία ή αφορμή, όποιοι συναντούν τέτοιες αναφορές, να γενικεύουν άκριτα και να λένε ότι η Παλαιά Διαθήκη είναι η «μυθολογία των Εβραίων». Υπάρχουν και χρησιμοποιούνται θρύλοι και μύθοι, πού άλλοτε έχουν ιστορική βάση και άλλοτε όχι, αλλά μόνο ως « γλωσσική επένδυση», ως μέσο για να εκφραστεί η αλήθεια και να γίνει κατανοητή από όλους τους ανθρώπους. Για παράδειγμα, η περικοπή για τον απογευματινό περίπατο του Θεού στον κήπο της Εδέμ (Γεν. 3,8εξ) γνωρίζουμε ότι προέρχεται από προϋπάρχουσες μυθολογικές παραστάσεις. Αυτή η παράσταση δηλώνει με άριστα τρόπο την παρουσία του Θεού κοντά στον άνθρωπο.

Μπορούμε να πούμε, ότι με παρόμοιο τρόπο γινόταν η χρήση των παραβολών από τον Χριστό. Μέσω αυτών έδινε μεγάλες θεολογικές ιδέες και αλήθειες, με απλό και εύληπτο τρόπο. Γίνεται από τα παραπάνω σαφές, ότι «οι βιβλικοί συγγραφείς αντλούν το υλικό από τις αφηγήσεις του πνευματικού τους περιβάλλοντος, ιδιαίτερα όταν οι αφηγήσεις αυτές αναφέρονται σε θέματα, όπως η δημιουργία, η προέλευση του κακού, η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό...», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο καθηγητής Μιλτιάδης Κωνσταντίνου.

Και συνεχίζει: « Η πρόσληψη μυθολογικών στοιχείων, πού εξυπηρετούν την διατύπωση των βιβλικών αληθειών, δεν σημαίνει και πρόσληψη της μυθολογικής σκέψης. Η ουσία του μύθου βρίσκεται στην θεώρηση των θεών ως μέρους του κόσμου τούτου, οποιονδήποτε συσχετισμό της με τα μυθολογικά κείμενα. Αυτή η σαφής διάκριση βέβαια δεν πρέπει να παραθεωρεί το γεγονός ότι συχνά η βιβλική γλώσσα είναι έντονα επηρεασμένη από τους μύθους της περιοχής...στόχος της ερμηνείας είναι η απομύθευση των περικοπών και η μεταφορά της αλήθειας πού περιέχουν στο σύγχρονο κοσμοείδωλο...».

Σημαντικό στοιχείο των σημιτικών γλωσσών είναι η συχνή χρήση και προτίμηση ρημάτων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι για τους σημίτες, το πιο σημαντικό είναι στο γινόμενο και ενεργούμενο και όχι αυτό που απλώς υπάρχει. Για τους συντάκτες των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης «η παράσταση ενός πράγματος (κόσμος, κιβωτός, κτλ) προκύπτει από την αφήγηση για την κατασκευή του. Με αυτήν την βάση κατανοούμε γιατί δεν υπάρχει «ορισμός» του Θεού. Η Βίβλος δεν αναφέρει κάποιον ορισμό. **Οι ιεροί συγγραφείς δεν μπορούν να «ορίσουν» τον Θεό, γι' αυτό και χρησιμοποιούν μύθους, θρύλους, εικόνες, διηγήσεις. Με αυτές αφηγούνται τις ενέργειες του Θεού, μέσα από τις οποίες γίνονται φανερές και οι ιδιότητές Του.**

Η Παλαιά Διαθήκη είναι το πρώτο μέρος της Θείας Αποκαλύψεως και μας καλεί να το «ανακαλύψουμε» και να το «εξερευνήσουμε», αλλά αυτό είναι ένα κοπιώδες και δύσκολο έργο, τουλάχιστον για τους ερμηνευτές, το οποίο όμως πραγματοποιείται σαφώς κάτω από προϋποθέσεις.